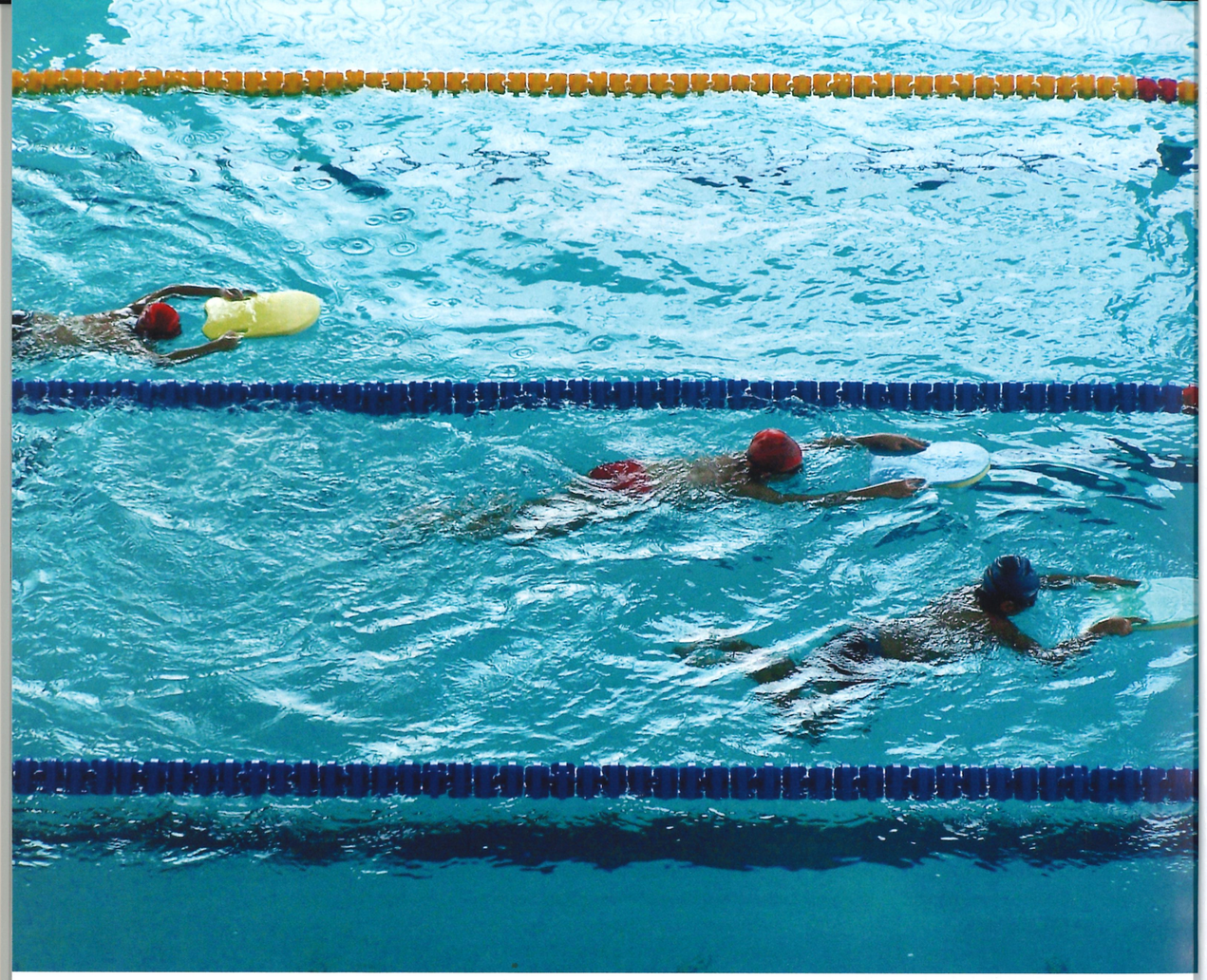

Nieuwe tool om behoefte aan overdekt zwemwater te bepalen

Tekst: **IJdo Groot**

Het Mulier Instituut heeft in samenwerking met het werkveld een openbaar toegankelijk planningsinstrument ontwikkeld voor het bepalen van de behoefte aan overdekt zwemwater. Het planningsinstrument is een hulpmiddel voor gemeenten om vraag aan en aanbod van zwemwater, nu en in de toekomst, beter in beeld te brengen. In november 2020 is de nieuwe tool online gezet.

Besluitvorming over nieuw bouwen, aanpassen of sluiten van een zwembad kan lastig zijn. Bouw, onderhoud en exploitatie van een zwemaccommodatie vergen veel van de gemeentelijke schatkist. Daar staat tegenover dat een zwembad een belangrijke maatschappelijke functie heeft in onder meer het aanbieden van zwemonderwijs en het behouden van de zwemvaardigheid, alsook waarde heeft voor de verenigingssport. In zwembaden kunnen alle leeftijdsgroepen terecht en kunnen activiteiten worden aangeboden voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met een beperking en ouderen. Om in dit krachtenveld gefundeerde keuzes beter mogelijk te maken, heeft Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) het Mulier Instituut gevraagd om een planningsinstrument voor zwembaden uit te werken. Met dit planningsinstrument dienen gemeenten inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige lokale zwemwaterbehoefte, zodat vraag en benodigd aanbod beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

Parameters

"Een onderzoek naar de balans tussen aanbod van en vraag naar zwemmen is ingewikkeld", stelt Corry Floor, junior onderzoeker bij het Mulier Instituut en medeontwikkelaar van het planningsinstrument. "Je hebt bij dit onderzoek met veel meer parameters te maken dan een onderzoek naar de benodigde capaciteit van bijvoorbeeld voetbalvelden. Een van de zaken die het onderzoek lastig maakt, is de variatie in de behoeften van de diverse doelgroepen. Kenmerk van een zwembad is immers dat er diverse activiteiten voor verschillende doelgroepen kunnen worden aangeboden. Er kan behoefte zijn aan leszwemmen, schoolzwemmen, zwemsport, banenzwemmen, pretzwemmen of zwemmen voor specifieke doelgroepen. Deze activiteiten hebben elk een eigen dynamiek. Om de balans tussen vraag en het aanbod te kunnen bepalen, zullen alle activiteiten apart moeten worden onderzocht. Bijvoorbeeld: om in te kunnen schatten hoeveel zwemwater voor de komende jaren beschikbaar moet zijn voor leszwemmen, is het van belang te weten hoeveel kinderen in de gemeente naar verwachting een zwemdiploma zullen halen. De antwoorden kunnen helpen bij het bepalen van het benodigde volume, de gebruikersuren en de samenstelling van de inrichting van de accommodatie – het type en de grootte van de baden. Daarnaast kan de gemeente specifieke ambities en doelstellingen in het sportbeleid hebben verwoord, die in het onderzoek naar de balans tussen vraag en aanbod moeten worden meegenomen. Als een gemeente bijvoorbeeld topsport wil stimuleren, heeft dit gevolgen voor de keuzes met betrekking tot onder meer de zwembadinrichting."

Rotterdam

Een van de eerste keren dat op deze manier activiteiten separaat werden onderzocht, was in 2016, toen het Mulier Instituut en de Koninklijke Nederlandse Zwembond, in opdracht van de gemeente Rotterdam, onderzoek deden naar de behoefte aan zwemwater in de stad tussen 2015 en 2025. De onderzoekers kwamen er al snel achter dat met de algemene norm, die uitgaat van 0,01 vierkante meter zwemwater per inwoner, niet gedetailleerd genoeg in kaart kan worden gebracht hoeveel zwemwater voor een gevarieerd activiteitenaanbod noodzakelijk is. Aan de hand van deze globale norm kon bijvoorbeeld niets worden gezegd over de toekomstige behoefte aan zwemwater voor leszwemmen, noch over de noodzakelijke voorzieningen voor ouderen, enzovoort. De partijen ontwikkelden daarom zelf een planningsinstrumentarium, dat wel de specifieke lokale behoeften in kaart kon brengen. Een van de belangrijkste kenmerken van dit instrumentarium was de mogelijkheid vijf verschillende zwemactiviteiten apart te onderzoeken: leren zwemmen, zwemsport, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen en pretzwemmen. "Deze uitsplitsing werd tijdens dit onderzoek voor het eerst toegepast", blikt Floor terug.

Kenmerk van een zwembad is dat er diverse activiteiten voor verschillende doelgroepen kunnen worden aangeboden

"Het planningsinstrumentarium bleek in de praktijk zeer bruikbaar. Het Mulier Instituut zette het, na Rotterdam, ook in andere gemeenten in bij lokale studies om de zwemwaterbehoefte in kaart te brengen."

Ervaringen

Voor het doorontwikkelen van het planningsinstrument zwembaden, is het 'Rotterdamse model' als basis gebruikt. In het nieuwe instrument wordt de behoefte aan zwemwater eveneens gespecificeerd voor vijf activiteiten: leren zwemmen, zwemsport, banenzwemmen, doelgroepenzwemmen en pretzwemmen. Tevens konden de inzichten, die met de praktijkervaringen in Rotterdam en andere gemeenten inmiddels waren opgedaan, worden verwerkt. "Voor het Rotterdamse onderzoek werd gebruikgemaakt van nationale gegevens van het CBS en van specifiek Rotterdamse gegevens, waaronder bezoekgegevens. Deze laatste gaven aan hoeveel bezoekers op een bepaald moment in het zwembad aanwezig zijn, maar ze maakten niet inzichtelijk wat de potentiële behoefte aan zwemwater is. Het zwemwatergebruik kan mede worden beïnvloed door de programmering, de ticketprijs en de aantrekkelijkheid van het zwembad. Aan de hand van enkel de Rotterdamse bezoekgegevens konden we niet bepalen wat mensen aantrekt of juist weghoudt. Wordt deze keus beïnvloed door de ouderwetse uitstraling van de accommodatie? Of de aan- of afwezigheid van een waterglijbaan? In het nieuwe planningsinstrument gaan we uit van landelijke zwemdeelnamecijfers. Door uit te gaan van bevolkingsgegevens en algemene participatiegegevens per leeftijdsgroep, kan de potentiële behoefte voor een gebied beter in kaart worden gebracht."

Voor gemeenten heeft het Mulier Instituut een vereenvoudigde versie ontwikkeld

Pretzwemmen

Ook het onderzoek naar en berekeningen voor de activiteit 'pretzwemmen' werd naar aanleiding van de praktijkervaringen aangepast. "De benodigde hoeveelheid zwemwater voor pretzwemmen bleek in Rotterdam lastig te berekenen. Voor bijvoorbeeld doelgroepenzwemmen konden we de frequentie, duur en benodigde hoeveelheid zwemwater vaststellen. Je weet bijvoorbeeld: op dat en dat uur zijn 24 mensen tegelijk in het zwembad aanwezig en daarmee is het zwembad 'vol'. Voor pretzwemmen was dit niet zo eenduidig. Omdat niet iedereen tegelijk in het water is en ook niet dezelfde activiteiten doet, is het niet mogelijk om een maat te nemen voor de benodigde hoeveelheid zwemwater per zwemmer. Iemand die alleen van de glijbaan gebruikmaakt, is niet te vergelijken met iemand die vooral aan de kant zit en naar de kinderen kijkt, of met een ouder en kind die in het peuterbad spelen. Daarnaast was het lastig voor deze activiteit berekeningen te maken omdat de vraag niet eenduidig te bepalen is. De vraag is namelijk sterk afhankelijk van het aanbod. Een zwembad met glijbanen, whirlpools en een golfslagbad is aantrekkelijker voor pretzwemmers dan een zwembad zonder deze faciliteiten."

Om deze reden werden in het nieuwe planningsinstrument andere factoren en parameters betrokken bij het onderzoek naar de behoefte aan zwemwater voor pretzwemmen. "Het voorzieningenniveau en de nabijheid van het zwembad zijn veruit de belangrijkste elementen die de keuze van de bewoners bepalen. Op basis van een vragenlijst onder de Nederlandse bevolking en de input van geïnterviewde zwembadmanagers kan worden gesteld dat de aanwezigheid van een recreatief zwembad in de buurt en uitdagende spelelementen – zoals glijbanen en duikplanken – belangrijker voor de bezoekersaantallen zijn, dan de hoeveelheid zwemwater in het recreatieve bad."

Vergelijken

Een van de redenen van VSG om het Mulier Instituut het planningsinstrument te laten doorontwikkelen, is de groeiende behoefte aan een standaard onderzoeksmethode. Floor: "Er zijn momenteel meerdere spelers in de onderzoeks- en adviseringsmarkt die zich bezighouden met het berekenen van zwemwaterbehoefte. Al deze spelers gebruiken hiervoor een eigen methode. Een standaard planningsinstrument zwembaden zou ertoe moeten leiden dat de onderzoeken openbaar toegankelijke, uitlegbare en algemeen geaccepteerde kengetallen bevatten, waardoor binnen de branche de gegevens beter te vergelijken zijn."

Floor beveelt gemeenten aan de ontwikkelingen te monitoren. "We bevelen gemeenten aan periodiek de berekening van de zwemwaterbehoefte versus het beschikbare zwemwater te herhalen. Hoewel we diverse uitspraken kunnen doen op basis van het planningsinstrument, blijft de toekomst natuurlijk ongewis. Over vijf jaar kunnen uitgangspunten anders zijn, landelijke trends kunnen zijn gewijzigd, enzovoort. Het is daarom goed om de zoveel tijd te inventariseren en te verifiëren welke invloed deze ontwikkelingen hebben op het benodigd zwemwater."

Online

Het eerder dit jaar ontwikkelde planningsinstrument, dat werd gesubsidieerd door het Ministerie van VWS, is voornamelijk bedoeld voor gespecialiseerde advies- of onderzoeksbureaus, die in opdracht de situatie in een gemeente kunnen onderzoeken. Voor gemeenten heeft het Mulier Instituut een vereenvoudigde versie ontwikkeld, die is afgeleid van het uitgebreidere technische planningsinstrument. Deze tool is voor iedereen online beschikbaar. "De online tool is bedoeld voor gemeenten om zelf een eerste inzicht in de behoefte aan zwemwater te krijgen aan de hand van landelijke bevolkings- en deelnamecijfers, zwemdiplomabezit, verenigingslidmaatschap en frequentie van zwemactiviteiten. Met deze tool kan aan minder knoppen worden gedraaid en er kunnen minder lokale gegevens worden ingevuld, dan bij het technische planningsinstrument. Om het gemeentebeleid te kunnen bepalen, is het aan te raden, aanvullend op de inzet van de tool, de lokale context in kaart te brengen. Hierbij kan aandacht worden besteed aan onder andere het niveau waarop zwemverenigingen actief zijn, het gemeentelijk beleid of gemeentelijke ambities, het belang dat aan schoolzwemmen wordt gehecht en de ervaringen van exploitanten en gebruikers."

De tool is de vinden op http://zwemwatertool.mulierinstituut.nl/.

"Een van de zaken die het onderzoek lastig maakt, is de variatie in de behoeften van de diverse doelgroepen"

